

Jan Blažej Santini a svět jeho architektury

recenze knihy

Barokní gotika i gotizující baroko souvisí s Janem Blažejem Santinim – Aichelem (1677 – 1723), který se vyučil kameníkem a malířem, ale povoláním byl architekt osobitých staveb - chrámů, kostelů, kaplí, paláců, zámeckých sídel nebo hospodářských budov. Obvykle jim vtiskl výraznou vizuální podobu a jeho autorství lze proto rozeznat mezi množstvím významných památek. O Santinim byly napsány knihy, natočeny celovečerní filmy, které „pracují“ s motivy santiniovského tajemna či filmové dokumenty, v nichž je umělcova tvorba hodnocena. Jaký člověk byl Jan Blažej Santini – Aichel? Jsou Santiniho stavby barokní gotikou nebo spíše gotizujícím barokem? Co o něm vlastně víme?

Odpovědi na tyto otázky přináší výstava Santini a svět jeho architektury (1723 – 2023) v Národním technickém muzeu v Praze (ve dnech 7. prosince 2023 - 5. ledna 2025 pořádaná k třistaletému výročí úmrtí slavného architekta), ale zejména nová reprezentativní monografie od autorského kvarteta ve složení Mgr. Jakub Bachtík, doc. PhDr. Richard Biegel, prof. PhDr. Jiří Kroupa a ing. Petr Macek. Kniha obsahuje prolog o Santiniho „druhém životě“ na stránkách již vydaných publikací historiků umění, chronologii Santiniho reálného života a vykonaného díla, dvanáct jednotlivých kapitol (Bachtík – 2, Biegel – 2, Kroupa - 3, Macek – 5) a epilog o průzračnosti jeho architektury.

Jan Blažej Santini – Aichel je především popsán jako muž značného pracovního nasazení a společenské obratnosti. Počínaje učením, kdy byl inspirován stavbami z Francie a Itálie, přes jeho tovaryšská léta u architekta, kterým byl Jean Baptiste – Mathey (pojednáno je o Santiniho spolupráci s mistrem při stavbě theatinského kostela Panny Marie ustavičné pomoci a sv. Kajetána v Nerudově ulici v Praze na Malé Straně), po ranou a posléze vrcholnou etapu tvorby (sestupná spirála kariéry u Santiniho nenastala, neboť předčasně zemřel ve věku čtyřiceti šesti let), kdy navrhoval projekty úprav či nových mimořádných budov, např. kaple sv. Anny v Panenských Břežanech, kaple Jména Panny Marie v Mladoticích, kostela sv. Petra a Pavla v Horní Bobrové, klášterních chrámů i areálů v Kladrubech u Stříbra, Mariánské Týnici, Plasích, Rajhradu, Sedlci u Kutné Hory či Želivi, popř. zámeckého areálu v Rychnově nad Kněžnou, zámků Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou a v Lázních Bělohradu, až po poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře nedaleko Žďáru nad Sázavou, kterému je v knize věnována celá kapitola (Jiří Kroupa). Obzvlášť důkladně je také vysvětlena situace ohledně kostela Nanebevzetí Panny Marie a kláštera v Dolním Ročově - Santiniho stavba byla posléze poškozena a radikální přestavbou byl pověřen Kilián Ignác

Dientzenhofer - v zemích Koruny české tehdy bylo málo míst ovlivněných dvěma výjimečnými barokními architekty.

Publikace obsahuje velký počet kvalitních barevných fotografií (Martin Mícka) památkových objektů (exteriér a interiér) v aktuální podobě, architektonických plánů, skic, map, obrazových i freskových portrétů a kreseb půdorysů (Lucie Beránková) vybraných staveb, které provázejí zajímavé informace ohledně Santiniho cestování a společenských kontaktů vůči stavebníkům (např. opati klášterů – Jindřich Snopek v Sedlci u Kutné Hory, Eugen Tyttl v Plasích, Jeroným Hlína v Želivi, Václav Vejmluva v Žďáru nad Sázavou či Maurus Fintzguth v Kladrubech u Stříbra) či stavitelům a polírům, realizujícím jeho plány (např. František Benedikt Klíčnick v Rajhradu u Brna), popř. Santiniho žáků i spolupracovníků a zároveň následovníků (např. Jan Jakub Vogler v Sedlci u Kutné Hory, Želivi a na Zelené hoře, Donato Morazzi v Chrasti u Chrudimi, Matěj Ondřej Kondel v Kostelci u Nadryb, Václav Špaček v Cvikově a Horní Polici). Plně dotvářejí architektův sociální profil a dokazují, že Santini byl výjimečným umělcem i člověkem.

Autoři se stylisticky odlišují, přesto napsali kompaktní publikaci, ve které informují i o mnoha dobových společenských reáliích a zvyklostech ovlivňujících vznik hodnotných staveb. V jejich podání je Jan Blažej Santini – Aichel geniálním architektem v prostoru a času, zbavený aury tajemna i nadpřirozených schopností.

Jakub Bachtík – Richard Biegel - Jiří Kroupa – Petr Macek: Jan Blažej Santini a svět jeho architektury, ISBN: 978-80-246-5947-3 (Karolinum) ISBN: 978-80-7037-431-3 (NTM), 424 str., 1. vyd., Nakladatelství Karolinum a Národní technické muzeum v Praze, rok 2024.

Autor textu: Stanislav Vaněk